

Bijeenkomst 'salon der verdieping' vrijdag 29 januari 2016

Nietzsche: Wil tot macht, moraal, tijd en vrijheid

Wil tot macht.

Waar ik maar leven vond, vond ik wil tot macht. (Uit: Aldus sprak Zarathoestra)

Het woord 'wil' bij Schopenhauer is een lastige term. Dat geldt ook voor het woord 'macht' bij Nietzsche.

De wil (energie) van Schopenhauer wordt bij Nietzsche 'wil tot macht'. Deze wil tot macht is niet alleen uit op behoud, maar vooral ook op het uitbreiden van invloedssfeer. De wil tot macht is het wezen van de wereld. Het bewijs? Kijken naar de werkelijkheid. En het geldt ook voor het niveau van het anorganische: want natuurwetten zijn formules van machtsverhoudingen. Het begrip oorzaak verwijst naar een verandering, maar verandering leiden we af uit het feit dat er een macht is die een andere macht overheerst.

Kennen is eveneens wil tot macht: kennen is schikking van de wereld naar *mijn* kenvermogen. Het is mijn greep op de wereld.

Nietzsche roept op tot een 'uiterst ja, een trots aristocratisch ja'.

"een uit volheid, de overvloed geboren formule van de opperste affirmatie, een ja zeggen zonder restricties, ook tegen het lijden, de schuld, ook tegen alle problematische en vreemde elementen van het bestaan. (Uit Ecce Homo)

Een dionysisch ja! Vermijden van pijn is willen leven 'als een schuw hert in de bossen'. Nietzsche wil lijden beantwoorden met grootheid. Amor fati.

De wil tot macht is daarom te beschouwen als het wezen van de wereld. Het 'an sich' van Kant, de ware, dat is de metafysische wereld. En dus ook het wezen van leven. Het is de drift der driften.

De wereld en wij zijn een onophoudelijk worden. Het ik'-begrip is abusievelijk, want de mens is een dynamische veelheid. Met Heraclitus: je kunt nooit twee keer in dezelfde rivier stappen. Ik ben niet één ik, maar ik ben vele ikken.

Het begrip individu is bedrieglijk: de mens is een veelheid van krachten die een bepaalde rangorde hebben. (Uit: Nagelaten fragmenten)

Ik, ding, getal het zijn begrippen die wij nodig hebben om de dynamiek van de werkelijkheid binnen ons bereik te krijgen, om vast te leggen wat niet vast te leggen is.

"een machtskwantum is gekenmerkt door de werking die het uitoefent en waaraan het weerstand biedt [...] In essentie is het een wil tot overweldiging en tot verweer tegen overweldiging." (Uit: Nagelaten fragmenten).

In termen van de moderne fysica gesproken: het is alsof dit 'an sich' een microfysische wereld is achter en onder de macrofysische wereld. Het is alsof de kwantumfysica een scheur in de waargenomen wereld heeft ontdekt. Een scheur die een 'doorkijkje' biedt naar de dynamische spanningswereld van Nietzsche.

Nietzsches ironie hierover:

"Ik lachte nog elke meester uit die niet om zichzelf – te lachen waagt." (Uit Nagelaten fragmenten).

Waartoe de theorie van de wil tot macht? Deze theorie is een interpretatie van de werkelijkheid die een bruikbare en vruchtbare kijk op de wereld geeft. Het is een perspectief, waarmee Nietzsche naar alle perspectieven kijkt.

De wil tot macht is een perspectief voor de wereld buiten ons, maar ook voor de wereld in ons. Wie zich door zijn instincten laat overheersen gaat ten gronde. De passies moeten met de geest een echtverbintenis aangaan.

Morele aspecten.

1. De laatste zin herhaal ik hier, maar nu als uitdrukking van 'de grote stijl'. Luc Ferry noemt 'deze grote stijl' de eigenlijke moraal van Nietzsche.

De wil tot macht is een perspectief voor de wereld buiten ons, maar ook voor de wereld in ons. Wie zich door zijn instincten laat overheersen gaat ten gronde. De passies moeten met de geest een echtverbintenis aangaan.

Zelfbeheersing is een groot goed, maar ten dienste van mijn innerlijke krachten.

2. Nietzsche is een onvermijdelijk nihilist in de zin dat hij objectieve waarden en waarheden ontkent. Want waarom is er wil tot macht? Zomaar, nergens voor, doelloos. (Denk ook aan de blinde kracht van evolutie).

Moraal:

Al het goede is de gedaanteverwisseling van een kwaad: iedere god heeft een duivel als vader (uit Nagelaten fragmenten)

Er bestaat niets 'moreels' op zich: het zijn meningen die door driften zijn opgewekt en op hun beurt die driften beïnvloeden (uit Nagelaten fragmenten).

- Moraal staat in dienst van de wil tot macht. Moraal berust niet op objectieve waarheid. Moraal dwaalt in de zin.
- Nietzsche doet een onderzoek naar de moraal, een genealogie. Wij zouden nu zeggen: een deconstructie van de moraal.
- Hij ziet de herenmoraal (Grieken en Romeinen) als de oorspronkelijke moraal. Deze herenmoraal is een heersersmoraal. Wat de heer doet en vindt is goed en daartegenover staat slecht. Slecht verwijst hier naar algemeen. Kracht en trots zijn deugden, naast zelfbepaling. De herenmoraal is de symbiose van het

dionysische en het apollinische. (Dionysos: god van de wijn, roes, extase en Apollo: god van het beeldend vermogen, het licht en de wijze rust). De heer vertoont grote stijl.

- De herenmoraal wordt overwonnen door de slavenmoraal, de moraal van het ressentiment, de wraak. Het is nauw verbonden met het Christendom. Slavenmoraal omdat het Christendom zich verbindt met de zwakke kant van de samenleving. Het brengt een grote verandering/vernieuwing van deugden met zich mee. Nederigheid, gehoorzaamheid, naastenliefde. Tegenover goed staat nu kwaad. Met deze slavenmoraal 'ontstaat' ook het innerlijk en de wil en schuld.

Ten slotte: De zelfstandige mens kiest zelf zijn moraal.

Tijd en vrijheid.

Bestaat vrijheid. Nietzsche beantwoordt de vraag met ja en nee. In tijd en vrijheid spelen de drie tijden verleden, heden en toekomst een grote rol. Alleen het heden staat buiten de causaliteit en is de oorsprong van de tijd. Dit heden stelt ons in staat in beperkte zin onze eigen oorzaak toe te voegen aan een gedetermineerde wereld van tijd en ruimte. Dat is onze beperkte invloed. Maar dan moeten we het heden veroveren ten opzichte van het verleden en de toekomst. Vrijheid zou dan zijn: niet doen wat je wilt, maar willen wat je doet.

Het verleden bestaat niet en is een beeld van het verleden. In het heden kunnen we dat beeld bijstellen. Zo ook de toekomst.

Bron: *Nietzsche als opvoeder*, Jan Keij, Zoetermeer 2011

Volgende bijeenkomst is op **vrijdag 18 maart**. Thema: God is dood, nihilisme, Uebermensch en eeuwige wederkeer.